

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

SZERKESZTŐI SZÁLLÁS:

Ó-vár, Vizi-utca. 231. szám, első emeleten.

Megjelen a lap hetenkint kétszer, u. m. Vasárnap és Csütörtökön. Ara évnegyedre 3 ft
o. b. Hirdetési ár: soronkint 7 kr, s minden hirdetés után 30 kr bélyegdíj. Előfizetés s hirdetés a ki-
adó-hivatalnál kezeletik.

KIADÓ-HIVATAL:

Középutca, STEIN J. könyvkereskedése.

(D) Szemle. Lapunk élete ismét egy új évbé lépett, s nekünk azon szerencse jut, hogy ezen közorganumunk ötödik évi folyamát nyissuk meg.

Az elmúlt év viszontagságos vala a birodalomra, s fellelkezős kiválóság a magyar journalistikára nézve. A harcztíze a birodalom régi kapcsolataiból jelentékeny földterületet szakított ki, míg a harcztíze megelégedett volna a Pó vidékeiről az alduai tartományokban. Volt ily sejtés a külföldi hírlap-viták alatt, s beszéltek a solferinói napok után is Velenceiért jelentékeny pénzkárpótlásokról.

A harczot a kormányok folytatják, de eredményei a népekre hullanak vissza; így a régi államviszonyok bomlásával a terhek súlya nő a megmaradtakon, a polgári kötelesség teljesítése nagyobb és fontosabbá válik, s a közvélemény szabadabb nyilvánulására magok az idők nyomást gyakorolnak, és pedig akkor, midőn a nyomott kedély leginkább követeli a szót.

A polgárnak a vélemény szabad nyilvánításában legjobb akaratú meggyőződésből folyó hangja is gyakran akaratlanul sértővé válhat, kivált ott, hol egész korábbi rendszer tozván, az azt helyettesítő reformok még csak ingadozó véleményeken alapulnak, s mindenki magánál érzi az igazságot, a nélkül, hogy még a közegyetértés és általános meggyőződés egy alapvéleményt szentesített és elfogadott volna.

Ily helyzetben az irodalom sorsa kézenyes, mely követhetesen csak is a multakra építi a jelent és jövőt, mely a szigorú logikai törvényeknek engedelmessékedik, s az időszaki érdekekkel akármikor szembeszállva mindig az igazságot keresi.

De éppen ez az igazság, — értjük a politikai igazságot, mindig relatív, s valamely nemzet közgondolkodásának magvát képezi. Ezt veszi czélpontul, s ide tér vissza észleleteiben, s ő tökéletesen érzi igazát, habár más érdekű s gondolkodásmódu népek ebben egy hibázottat circulus vitiosus látnak, vagy legalább akarnak látni.

Ezért nyomasztóbb mindennél a magyar publicisták sorsa. Közszellemünk a birodalom többi tartományainak népeitől egészen különböző történelmi és intézményi alapokon fejtett ki, egészen különböző volt azon népek gondolkodásmódja, kik dynastiák örökös tartományait lakván, hűbéri viszonyban álltak a császári házhoz, s más azon népek, kik trónjukra a fényes európai dynastiát megválasztván, annak hűségét östörvényeik alapján esküvénnek, s jogtörténelmük számláiban is oly élelken különböznek mutatkozott, hogy míg az örökös tartományok a mult évtizedben császárojuk I. Ferdinándot, addig a magyarok királyokul V. d. Ferdinánd ő felségét tisztelték.

De mindezen népeket három század óta egyesíté a közös uralkodó ház, melynek hatalma az örökös tartomá-

nyokra nézve a hűbéri jog, reánk két magyar országra a pragmatika sanctio folytán örökösé vált.

Ezen kápos a legabszolútabb törvényesség értelmében legfelbontatlanabb; s éppen azért az ész logikája a szív jó akaratával szövethetve, érzi a történelem és törvényes jogalapot fontosságát. Ezen alapok folytonos és rendes fejlődésében, a kor kívánataiból idomításában áll egy nép jóléte, s ebben az összességben az egyesített erő.

Egy tömeg fa egy fejszecsapásra végig hasad, egy érezőntvény egy tüztől összeolvad, de egy mozaik padlalon a rombolás egyetlen csapása nem ejtethet végleges pusztítást, s ha a szobrokba gyémántot s követeket raksz, a tüz olvasztó hatása után is sok érték fennmarad, s a nines teljes pusztulás. — A diadalszekeret, melyen az olympi játékokon versenyt futottak, nem bronz lovak húzták, s nem bronz hősök vezényeltek; nem az egyöntetűség, hanem a különféle erők összeműködése teszi az egyesített erőt.

Mi élénkebb figyelmünket nem palástoltuk el, midőn látjuk, hogy újabb nyilatkozatokban tekintet lön ígérve a népek történelmi viszonyaira; de leplezetlen véleménynyelva magyar journalistika sikra nem szállhat most, midőn, ha a magyar jogai mellett emel szót, igen hamar separatisták irányulva dőlhatik. A népek történelmi, jogi és nemzeti sajátosságára tekintettel kell lenni a politikai vitaközvetésekben. De midőn egy újabb korszak a réginek lényegén változtat, ki mondja ki valamely nézetre a helyest? s ki szabja meg ez által tisztán a határt, a meddig a vélemények szabadon mozgathatnak? A bírói vélemények volnának arra hivatva, de ezeknek gyakorlati kitűdésért az irodalmi téren a személyi szabadság és lényeges pénzöszegek esnek koezkáztatás alá, s éppen ez az ok, hogy senki sem akarna saját bőre árán jutni törvénymagyarázatokhoz. Ennélfogva a journalistika inkább csak tapogatózik, s szerencsés ha a látatlan határon túl nem tántorodik.

Egyenes jóakaratumk, s a dynastia iránti tiszteletet ki nem záró magyar nemzeti érzésünk, eltaláltatá velünk a hangot, mely fönn ne sértsen, alatt ne csüggeszzen, mert sérteni nem akartunk; nemzetünknek pedig mindig sokkal nagyobb erejét és jövőjét éreztük, rogysem a csüggedésnek helyett lássuk napjaink fejlődését és itt-ott még mind nehéz körülményeiben.

Es ugy hisszük magatartásunk helyes volt: fennről nem jött ellentét azon vád, hogy azon ildomosági és jogi téren túlléptünk, mely egy független lap részére fennmaradt; a közönség pedig megértett minket, belátta esélyességét lehet, határait s nem bízott túlsóit túllón mint a mennyit az idők engedtek.

Es így mi fenntartottuk létezését egy lapnak, melyre mint némileg kifejezhető közgondolkodásunk, s némileg fejleszhető közügyeink organjára hazánknak elkerülhetlen szükség van.

Átgázolt eredményeinken örvendő, jövőnk elébe agógdolg ugyan, de nem esztiggedéssel tekintve, kérjük a természet urát, hogy eddze erőnk a kitartó munkálkodásra, s kérjük a korszellem goniusát, hogy kiegyenlítve a világtársadalomban feltornyosult nehézségeket, nyissa meg teljesen a gondolkodás s vélemény folyamának annyi viszontagságok által gátolt medrét, s vezesse e folyamat a tövises pálya után rózsás partok közé.

(H.) „A pápa és a congressus.“ Emlékezhettek olvasóink, hogy kevés az olasz háború kitörése előtt egy „III. Napoleon és Olaszország“ című francia rőpírat mily nagy figyelmet ébresztett. E lapokban is ismertetve volt. A Laguerrière, francia államtanácsos rőpíratát értjük, a mely a kormányok és hírlapok előtt annyival nagyobb fontosságúnak tűnt fel, mennyivel valószínűbbnek látszott azon sejtésem, hogy a szerző nézetei legmagasb sugallat befolyása alatt fejtette ki és bocsátta világ elébe. Azt is feszegettük, hogy a „szerző“ tulajdonképp csak nevet írta a czimlapra, máskülönben az egész munka a „nagy politikus“ a francia császár, állam bölcsességének kútféjéből eredett. Már akárhogy s mint, elég az, hogy a közl-mult e rőpíratnak sok nevezetes passzusát igazolta, s a nagyérdemű államtanácsos írói nevét a politikai mélybelátás, mondhatni jóslat dicsőségének nyombuszával körözte. Igen nevezetes tehát, hogy Laguerrière-től most megint egy rőpírat jelent meg „a pápa és a congressus“ czim alatt, XII. fejezetben. Múltó, hogy mi is megismerkedjünk tartalmával, minélgyva lehető átnézetes kivonatát közöljük. A szerző így okoskodik:

„A pápa világi hatalma szükséges-e papi hatalmának gyakorlatára? E kérdésre a katolikus tan és állam bölcsesség egyenlően igenlőleg felel. Vallás szempontból igen lényeges, hogy a pápa souverain legyen. Politikai szempontból igen szükséges, hogy 200 millió katolikus feje senki se legyen, semmiféle hatalomnak ne rendeltessék alája. Ha a pápa nem lenne független souverain, francia, osztrák, spanyol vagy olasz volna, s nemzetiségi jelleme általános lelkesítő főrasságának jellemét semmisítené meg. Páris, Bécs vagy Madridban a pápai szék csak egy trón támasza lenne.“

„A pápa világi hatalma tehát az európai vallásos és politikai rend érdekében szükséges! De minő legyen e hatalom? Hogyan lehessen a pápa főpap és egyszersmind király? Hogy lehet az evangelium embere, a ki megbocsát, egyszersmind a törvény embere, a ki büntet? Ez a nagy kérdés, a mit meg kell oldani.“

„Az egy személybe foglalt fejedelemség és főpap közt bizonyos antagonizmus létezik. A főpap meg van kötve az isteni rend elvei által, a melyeket nem fogadhat meg. A fejedelemség előtt pedig socialis igények merülnek föl, a melyeket nem utasíthat vissza.“

„A világon nincs oly alkotmány, a mely ily ellentétes követelményeknek megfelelő lenne. E czélt se monarchia, se

BORONKAI MARGIT.

Történeti regény.

Irta DÓZSA DÁNIEL.

Második kötet.

I.

Vannak emberek, kik a sors választottjai gyanánt tűnnek fel, kiket lépten nyomon kísér feltűnő szerencséjük; de igen kevesen ezek közül, kik midőn a szerencse tetőpontjára jutottak, ott megállhassanak, vagy legalább fokozatos legyen alászállásuk, — a helyett rendesen gyors és megrázó viszontagságok közt hullanak alá.

Az ilyeket rendesen életükön át kíséri egy földöz bosszu a multból; élők doemója az, mely folyvást küzd élők anyalaival, s megterhetlen kitartása által utójára győzelmet arat.

A szerencse adományai csak azon pontokig biztosak, melyek addigi helyzetünk lát-határába esnek, a boldogság fénye csak addig diszesít biztosan, míg ezeknek szemét nem sérti. Mérsékelt szerencse, mérsékelt boldogság, ezek az élet egének álló és biztos csillagai; a véletlen nagyraemelkedés meteor, mely bámolatot gerjeszt, de borzadalmat is, és gyorsan oda lesz.

Es ha azon nagy történelmi alakokra tekintünk, kik annyira már rendkívüli életszerencse által igénytelen sorsból emelkedtek a legmagasabb hatalmi polczokra nemzetük kebelében, rendesen ráakadunk életükben azon sötét foltra, mely bármily kicsiny volt kezdetben, de biztos félszke a boszú daemónnak, s e félszke sötétsége ugy terjed és nő a szerencse fiai körül, a mint terjed és nő szerencséjüknek fénye.

A mint olvasóink tudják, a székelyföld államszerkezete volt az, mely az emberiség oly eszményét érte el már a régibb századokban is, minőt még a világ mai napig

megközelíteni nem tudott; ő birta azon eszményt, mit korunk democratiaja vitat, de a nélkül, hogy aztán az állam érdekeit kizsákmányolni szerető pénzariocratia jármába bukott volna. Korunk democratiaja le huz mind a méltóságot a porba, s egyenlőséget affectingva zsidóságot uszorosok eszközei teszi az államokat; a székely intézmény minden embert felemelt a század méltóságára, mindenkint nemessé tett; de a nemessé nemesebb lett az, a ki a hazát nagyobb erővel szolgálhatta. Ez volt a legszebb intézmény, mely az egyéni ambíciót a haza érdekében érvényesíté. Így alakult a székelyeknél három rend: a főnemes, a lófő- és drabant rend. A főnemes köteles volt többet s legalább is saját költségén tartott ötöd magával, a lófő fejenként lóval, a drabant fejenként gyalog hadra felhíni mindannyiszor, ha az ország védelme kívánta. Így a nemesség kötelessége a birtokhoz képest volt szabályozva, s ahoz képest viseltek nagyobb vagy kisebb hivatalokat, mert azon időben a hivatal is nem pénzkeresés, hanem állapottelbeli dolog volt, melyhez illő vagyoni állapot szükséges volt. — Európa hűbéri-uraival anyagi fényben összehasonlítható uri rendet székelyföldön csak a székely főnemesek képeztek, kik nagy birtokokról rendelkezhetek, s fényesebb sorsban éltek; az alsóbb székely osztályok többnyire földművelők voltak, sorsban hasonlóak a parasztokhoz, de jogban nem; mert mindannyian nemesnek valának, a kik ha kellő mivelséget szerettek magoknak, felemelkedhetek az ország legnagyobb hivatalaira is.

E szerint e nép legszegényebb osztálya sem panaszkodhatott az állam ellen, mert ha lelkét kimivelte, ha a hazát szolgálhatni képes volt egy mint mások, nyitva állott mindenki előtt a pályát.

Oly fényes és gyors emelkedésben azonban egy alsóbb osztályú székely sem részesült, mint azon egyéniség, kit itt röviden, s mint regényünk háttéri személyét meg kell ismertetnünk.

Egy egyszerű székely fia élt a parajdi sóbányán, sóvágyással keresve kenyerét; de egy nemeslelkű pap által oly elemi ismereteket gyűjtve, hogy már bányászkorra tíres órában nagy élvezettel s tanulmányozva olvasta Julius Caesar harczait, s lelkesült a classikus kor nagy hőseinek fényes előéldái által.

A fiatal székely feltűnő szép férfi volt; növénye magas és deli, arczvonásai nemesek, s alakjának dőltségén a durva életmód is mite változtatott.

A bányaszolgálatban idővel értelmi fejlődéséhez alkalmazottabb állást foglalt el, s tisztessébb körökkel érintkezve, élenk figyelemmel kezdett lenni az ország ügyek irányában.

Felfogása tisztá, érett, s mindvégig nemzetis irányu volt; Erdély függetlenségében látta a nemzeti élet kezességét, miután tudta, hogy azt itt a török, ott a német ostromolja, s mindkét esetben a nemzetenk önállását kellene végre elveszítenie.

Az idő hamar szükségessé tette azt, hogy ezen elvált fegyvert is megadjon, s reá nézve sajnos volt, hogy legelőbb is elve mellett saját közvetlen nemzetével, sőt éppen sorsosai-val a lófő és drabant osztályokkal kelle szembeállania.

Békési Gáspár forradalma Báthori István ellen, nyújtá az alkalmat fiatalunk ezen elve mellett legelőbb sikraszállani. Ugyanis a székely főnemesség elejétől fogva buzogván a nemzeti kormány mellett, nagy hűve volt Báthori Istvánnak, ki a magyar királyi udvar tervének dacára erőlesen ragadta kezébe, s a lehetőségig függetlenné tenni kívánta az erdélyi fejedelmi hatalmat. A kellő ígéretekkel ellátott Békési forradalom utján akart, mint a német császárság hűbérese jutni a fejedelmi méltósághoz; s sikerült a székely alsóbb rendeket fellázítania azon ígérlet által, hogy a székely főrend nyomásától őket meg fogja szabadítani.

A fiatal bányász saját körében teljes ere-

jéből kitűzött sorsosainak fellépése ellen, de midőn a kérdés végeredményét ok nélkül értelmezte: ragadta fegyverét, s Báthori István törvényes zászló alá sietett, egyhá harcolni azokkal, kiknek szívökön fektett a törvényes fejedlem joga, s az ország függetlensége.

Midőn ezen szerencsétlen forradalom sorsa a kerelő-szentpáli csatán eldőlt, azon nap egyik legfeltűnőbb hőse fiatal bányászunk vala. Ő usztatott legelőbb át a Maroson a szaladó ellenség után, s a tulparton merész párvíadalokban többeket földre vert; feltűnt különösen egy fiatal székelyllyel folyt heves csatája, ki szinte szinte eltiporta őt; ez ifjú székely neve Katona István volt. Fejére ejtett terhes seb folytán Katona leest ugyan lováról, de eszméletét visszakapva, mialatt bajtársai kiragadták a csatától, indulatosan visszakiáltott a hős bányászra:

— Atközött légy nemzetáruló! ha árulásod egykor a fejedelmi székre emelne is, boszumat, vagy ha addig meghalok, testvéreim s atyámfiaimak boszuját ki nem kerülöd!

Báthori István megkedvelte a fiatal bányászt, s már mint lengyel királynak az orosz elleni harcain vezéri szerepben látjuk ezt, hol hírnevét oly nagyra emelte, hogy Báthori Istvántól tekintélyes erdélyi birtokokkal lön megajándékozta.

Ezen gazdag adományozás által egyszerre az ország legtekinélyeseb fiai sorába emelkedett, s langesze és hősiessége által mind fényesebb pályát vívott ki magának.

Báthori Zsigmond havasalföldi hadjárataiban e férfi volt a csaták jobb keze, s megérezetű érzőkarát Sinán hadával.

Gyorsan emelkedett ő csaták villamai között, mint vihar közt a tenger hajbái, s csatákön s zöld asztaloknál mind eldöntőbb kezdett lenni véleménye, melyet észszel párosult tiszta hazafiság sugallata után monda ki mindannyiszor.

Midőn Mihály vajda gyalázatos kényuralma Erdély fölött megtört, e nagyraemel-

köztársaság, se despotizmus, se szabadság által elérni nem lehet. A pápa hatalma csak atyai lehet; inkább a családé, mint az államéhoz kell annak hasonlítani. Ennélfogva nemcsak nem szükséges, hogy birtoka terjedelmes, hanem ép azt tartjuk lényegesnek, hogy a kicsiny legyen. Minél kisebb a terület, annál nagyobb lesz a souverainé.

„Egy nagy állam oly követelményeket von maga után, a melyeknek a pápa meg nem felelhet. Egy nagy állam politikai életet folytatni, intézményeit tökéletesíteni, s a haladó világgal tartani és ebből hasznot húzni akar. Igen, de egy nagy pápai állam ezt nem teheti; mert törvényei a dogma nyügei között szorongnak, tevékenységét a hagyomány feltartóztatja, hazafiasságát a hit kárhoztatja. A világ elő fog haladni, s őt hátrahagyja. Ekkor a nép kebelében vagy kiálszik minden nemesebb ösztön a nyilvános életre, vagy a nemes nemzetiségi törekvések tulcsapongnak, s ekkor (a mint már megértük) az anyagi erő kell, hogy az erkölcsi tekintély elégtelenségét kipótolni segélyül siessen. Így a pápa világi hatalma csak egy osztrák vagy francia occupatio által lesz fenttartható. Már pedig igen szomorú, ez a legutolsó segélymód, mert minden államhatárolmól, a melynek alapját nem a nemzeti erők és a közbizalom képezik, bátran elmondhatjuk, hogy nem institutio, hanem csak egy utolsó szükségben kisegítő valami.”

„A pápa világi hatalma eszerint szükséges és legitim, de terjedelme államterülettel nem egyeztethető. Az csak úgy lehet, ha lemond a közönséges államhatalmi föltételekről. Had-sereg, törvényhozó képviseltet, ugyazólvá törvénykönyv nélkül kell annak fellállania. A családó tekintélyét, nem pedig egy nép fölött uralkodó kormány felségét kell képviselnie. E saját-szerű, s a maga nemében egyetlen kormányforma alatt törvény a dogma, törvényhozó a pap, védbástya az oltár, s a kormány egyedüli hatalmát a szellemi fegyverek képezik. Itt a hatalom nem annyira az erőben, mint a győgségben fekszik, inkább azon tszteleben, a melyet a pápai méltóság kélt, s a boldogság és üdvben, a melyet oszt. Nem az a kérdés itt, hogy a pápa kisebb vagy nagyobb birtokterület ura legyen-e? Legyen csak annyia, hogy független maradjon és a világi uralkodók sorában fölléphessen. De e világi fejedelemség is ne kötelezze őt arra, hogy politikai szerepet vigyen, mert ez a világért se biztosítja függetlenségét.”

„Semmi se egyszerűbb, legitimszerűbb, és fényesebb, mint egy pápa, a ki Rómában trónol és egy kis birtoka van. Itt legyen az ő felsége főpapi, de nem diktator. Mint tagja az olasz államszövetségnek, a szövetségi hadsereg oltalma alatt álland. Ha külső vagy belső ellenséggel kell harcolni, ne legyen kénytelen az egyház feje kardot húzni. Az ő nevében ontott vér befertőzteti az isteni irgalmasságot, a melynek ő képviselője. Ha emeli kezét, tegye azt áldás és nem sújtás végett.”

„De egy más igen nevezetes pont az, hogy a pápa minden hívők lelki fejedelme, s így nem lenne igazság, hogy azon költségeket, a mik az ő méltóságának fentartására szükségesek, csak az ő államainak népe hordozza. A katolikus hatalmak kötelessége a költségeket, a melyek mindnyájukat érdeklik, a szent atyának szolgáltatandó tekintélyes és közös adózás által fedezni. Az ő budgete így nem lesz kizárólag római; nemzetei lesz az, mint tekintélye, a mely vallásos szempontból mindenütt elismerés és tszteleben részesül, a hol az általa képviselt dogma követőkre talál. Ezáltal kettős és igen becses köz lenne elérve; először: a katolikus hatalmak közös adószolgáltatása által a pápa egyetemességének és erkölcsi hatalma egységének új szélesítése történne; másodszor: ő szentsége nem lenne kénytelen népet adóztatással nyomorgatni, s így nevének tekintélyét kockáztatni.”

„Szükség a pápa hatalmát fentartani. Szükség őt felszabadítani lehető minden felelősség alól, mely más kormányokat kötelez. Szükség az egyház fejét oly sphaarába helyezni, a hol

pápi méltóságát a politikai ne kisebbítse, ne veszélyeztesse. Szükség az ő birtokterületét kisebb körre szabni, a helyett, hogy kiterjesztessék. Szükség, hogy általvalóinak száma apasztassék, nem növeléssék, s hogy ezen állam képessége és szertint a politikai élet előnyeitől megfosztatván, egy gyöngéd, oltalmazó, atyai, házias kormány által kárpótolassék.”

(Folytatjuk.)

Az országos gazdasági egyet bizottmányának utóbbi környaról előadó titkár t. Nagy Ferencz ur következő jelentést tett:

Tisztelt választmány! A t. választmánytól nyert utasítás értelmében a közelebről mult október hóban a külügyi borvidéket jártuk meg. Körutunk alatt szerzett ismereteinkről, tapasztalásainkról van szerencsénk jelentéseinket ezennel bemutatni.

A M.-Vásárhelyen okt. 11-iken kinyitandó tárlatra hivatalos levén körutunkat itt kezdtük meg. A mi e tárlatról s az azzal egybekötött ünnepélyekről sok szép és igaz szavakban mondatott, a szép leírásokat, melyeket csak maga a tárlat mult felül izletessége s gazdagsága által, nem akarjuk ismételni. Csak azt mondjuk, hogy e tárlat egy hazafi örömművet színezetét visel, s arra, hogy az észlőrt erők újabb egyesítésének s a látszólagos téllenséget ezutánra erőteljes közremunkálás váltsa fel, hatalmas és meg nem akasztható lökést adott.

E tárlat erkölcsi és anyagi eredményeivel megérdemli a honfi, felhívja a mezőgazda figyelmét.

Alig lőn megpendítve a tárlat eszméje, mint villanyszikra futotta be a környéket, s néhány nap alatt elárasztá szorgalma termékeivel az Apollo-terem állványait kicsiny és nagy, közel és távolak. Főleg a gyümölcsosztály pompázott ritka szépségű, külföldi, de leginkább honi eredetű kirakataival. Az elért eredmények dicsősége a köztszteleben álló Bethlen Farkas és Lázár Mór grófokat illeti.

Mennyire tapintottak a t. kezdeményezők elevenre, vagy jobban mondva tapogatóztak ott, hol a szükség legérezhetőbb, bizonyítja nemcsak az általános érdekltség, részvét és versenyvágy, mely a tárlat folyama alatt uralkodott, hanem az eszmetársítás útján keletkezett s csakhamar tettben nyilatkozó ama készség, mely a tárlatok állandósítására erkölcsi jutalmazások mellett anyagi jutalmak általi serkentésére a műipari s gazdasági szorgalomnak, s végre a mi koronája az üdvös ébredésnek, egy gazdasági főkegylet megalapítására is az előkészítő rendszáályokat megteretni eszközölte.

A rendező bizottmány a t. választmányhoz kimerítő tudósításokat terjesztett föl, a tárlat folyamáról, a kinevezett albizottmányok munkálódásairól s általában a nyert eredményekről. Mihez képest mi csak futólag érintjük, a mi tanulságot, buzditót vagy ohajtatandó tapasztalatunk e tárlat alatt.

Ha a régi mesés korban élünk, Pomona istenasszony örökzöld sátrát csak Marosszékekben tudnók képzelni. Marosszék Erdélyben a gyümölcsnek kiválóság hazája. Szébb, izletesebb, nemesebb gyümölcsöt hazánkban hiában keresnénk. Dinyéje Azsiára, őseink lakhelyére, cseresznyéinek kósanaga, bősége, mely bizonyára egy szakértő munkásságának nem lenne hálátlan tárgya, a Pontus termékeny virányaira emlékeztet.

A tárlat büszkeségét azonban, mi annak tisztán hazai színt és zamatot kölcsönzött, s mi a honfinak s gyümölcsészek figyelmét megragadta — a honi eredetű, ősgyümölcsök képezték. Szép sorban állott ott 13 válfajban a legszebb gyümölcs kószoru, minden a kőzhaza földjének becses terméke, elváltatalland Erdély sajátja. Ezek közt ott kóson a gyümölcsöknek Marosszék. A kinyomozott történelmi adatok, a közvélemény egyező szava, a gyümölcsök sajátágaiból merített magyar zamatú elnevezések arra mutatnak, miképpen ezen gyümölcsökkel maga a természet ingyen jó kedvében ékesítette föl Marosszék hegyeit, ajándékozta meg velők fiait, hogy a mint

büszkélkedik a horváth az ő szerscsikájával, a tiroli rosmarin almájával, a német masanekijával, büszke önértéssel mutasson Marosszék ősgyümölcsei közt többféle parís, markodi nősér almájára, mely a maga nemében még a pojnikkal s batullennel is képes a versenyt kiállni.

A kétségnek árnyéka is elenyészik már e tárgyról; és mi egész bizossággal bocsáthatjuk 15 számra szaporodott almánkat, mint saját magunkat a tudós pomológ világ eleibe. Valóban nagy nyereségnek kell az e tárgyról megállapodást tekinteni, mely a földünkön való jövőlényét annyival inkább elősegítheti az elfoglalt külföld előtt, mert hiszen, ha a szorgalom s kísérletek útján sok új gyümölcsöt állított elő Belgium, Franciaország és Amerika, de alig van Európának országa, mely eredeti ősgyümölcsöt a miénkellemmel megérkező számban tudjon felmutatni. Ime itt van az egyik érdemteljes eredmény.

Valódi nyereségnek kell továbbá tekinteni a honi gyümölcsészetre nézve azon táblás kimutatást, mely szerint tárlati gyümölcsökből mind az eredeti, mind a külföldről beszármozott fajokat a bíráló bizottmány gondos vizsgálata és egybehangzó kísérletek után kiválogatta. Ritka becses gyümölcs került ki, mely gazdasági s finomabb izlés tekintetében minden igényt kielégít. E gyümölcsmennyről kimutatást helyes irányadás végett kinyomtatni tsztelellet kérjük.

Mennyire fogták fel hazánkfiat a tárlatokkal együtt járó hasznokat, a verseny buzditó erejét, az önismeret szükséges voltát, bizonyítja azon tapasztalat, miképpen egész utunk alatt egyetlen nap se telt el, melyen házilag, helységileg vagy vidékileg rendezett egy vagy más tekintetben érdekes tárlatokat ne találunk volna. Minden jóra, szépre fogékony nép vagyunk, s nálunk, ha valahol, a nemes példaadás kész követőkre talál.

Nem halgathatjuk el a folytatásban növekedő részvétet gyümölcsészetünk ápolása s tökéletesítése irányában. Gróf Teleki Domokos gyesnységi szép uradalmát ma-holnap a világ legnemesebb gyümölcsfáinak ezrei fogják egy kis énnéni várászolni. Gr. Lázár Mór az ugynevezett Esztérvölgyben nagy kiterjedésű területet készítettett el, melyet jövő tavaszra az ismeretes gyümölcsök legjelesebb válfajaival fog betelepíteni. Ezer darab minden tekintetben tökéletes gyümölcsfát rendelt meg e végre, mely a gróf szokott pontossága után itélve, egykor a vidéki gyümölcsészet egyik tsztszintézete leund.

Alig látunk élénkebb törekvést a faj elnevezés kitisztázására, mint vásárhelyi ügyfeleinknél; de azért nagy a zavar, az ingatlagság, s néha a csökönősség is a nomenclatúrában. A tárlatok osztlatják ugyan a homályt, de a kétélyeket egészben eloszlatni nem képesek. Gyökeresen egyedül községi kertek beállítása segíthet, melyek közöltségen, teljes hitélű pomológok intézeteiből hozottat anyafakkal állítatnak be.

(Folytatjuk.)

Bukarest, decem. 23. 1859. — A bukaresti és jászvásári országgyűléseken kezdem leveletem, mert ezeknek sorsa most a közbeszéd tárgya. A helybeli e hó 18-kán nyílt meg, azzal, hogy midőn a kijelölt órában a követek még elegendő számmal sem voltak összegyűlve, s a nélkül, hogy a követek névsorát is felolvasták volna, az elnök felolvasa a most Jassyban levő fejedelmek egy levelét, melyben tudtára adatik mindenkinek, hogy az országgyűlés három hónapra elnapoltatik. Mint írják Jassyban is ugyanez történt. Elképzelhetni, hogy mily különböző hírek szallongására adott ez alkalmat a nép között, míg végre szeptán megszólaltak a lapok, s a tény valódi állásáról a közönséget fölvilágosították.

Ezek szerint ugyan is oly országgyűlést, mely tavaly egyedül oly czélból gyűlt volt össze, hogy az országának tejedelmét válasszon, nem itteni egyezmény mindazon jog is, hogy az országgyűlés törvényeket is alkotasson. De továbbá a mult országgyűlés rettentő hanyagul fogta fel hazafiai kötelességeit, minthogy a tulnyomó elem benne a conservativ volt, a foksá-

kedett hős dörgé el az országgyűlésen Bálai Zsigmond visszahozatala iránti indítványát, s a Bástia ellen folytatott kemény csatákon, mint fővezére az erdélyi hadseregnek, az ellente rettegése volt.

Es mig a fejedelme mellett diadal diadalra aratott, annak ingatag szérszelye elárlta a hazát, s elakudta mint tulajdonát. De a hős nem tette le a fegyvert, melyet a fejedelmek kiskörti érdekért több vezértársai Bástia lábához raktak. Ő nem hagyott ellentállott végecséig végig, mig nem végre legyőztetve a törökföldre menekülni kényszerült.

Ki ne tudná, hogy Erdély történelmének e fényes meteora Székely Mózes?

Ötven éves volt ő beszélyünk korában, mindamellett még firtjei alig kezdték összevegyülni, s azon férfias szépség, mely őt a színtoly népszerű mint hatalmas család helyzetben álló Kornis Farkas leányának kezéhez juttatá, még csak alig kezdte hanyatlani, bárha havasalföldi harczaiban lábai megsebesítettén, egy kissé sántított; első volt ő attól mindíg a csaták vérszei között, első a hősiességben, első a honszerlemben. Egy tszista s elhatározott jellem, hatalmas, hatalomvágy nélkül, erős irgalmas lélekkel.

Mindazok között, kik Erdélyben magasra emelkedtek, e férfiat tarthatni legbátrabbabb jellemnek, ki még ott is, hol honfitársai elene törtek, kiméletes irgalmasságot parancsol, fájlvá a honfi vért.

E tszista férfiu volt most függesztve az elsanyargatott Erdély figyelmé, ki villángyorosan, mintegy megróhanó förtéget borítá el fegyvereseivel a határszéleket, s meghódítva Káransebest és Lugost, beindítá Bethlen Gábor és Bektás basát a Vaskapun, kik gyors hadimenetben törtek előre, a velők mindenfelé csatlakozni kész vidékeken.

A menekült beállításának híre villámszáron futotta be az egész hazát, ajkáról ajkra repült Székely Mózes és Bethlen Gábor neve, és a kihez a hír elhatott, és fegyverfogható volt a mélyen elkeserített nemesi rend-

ből, sietett csatlakozni a haza függetlenségéért küzdő hadsereghez. Szerencsétlenségre azonban a székelység közt heves izgatás folyt az újabb harci vállalat ellen, s éppen azon harcias nép, mely Erdély minden nagyobb hadjárataiban megjelenésével azonnal szerencsét dönté el a győzedelmet, mely egykor a megvert Hunyadihoz csatlakozva tönkre tette a törököt Szentimrénél, s közelebről is Sinán ellen világhátró diadal aratott, most el volt vegenítve a haza ügyétől, mert azt Székely Mózes vezette, s a hős saját nemzete előtt proféta nem lehetett.

Mint megindított hógömb nőtt a hadsereg minden nyomon, s Bethlen serege, mely a bétöréskor csak kevés menekültből állott, Fehérvár alatt már felülmulta Bektás segédhadait.

A beüthött hadsereg megszállta Fehérvár környékét, s a vezér Spinoza Péterhez, avárörizet parancsnokához, békekötvetet küldött a vár feladására iránt; tagadó válasz adatván, a vár ostroma elhárítottatott.

Ott látjuk a tborban Farkast és Jármyt, amarra a magyar gyalogság, erre egy kemény lovas csapat vezérletét bizta a vezér.

— Miklós! — szól Farkas — megérték újból valahára a tették napjait, s még remélhetünk jobb jövőt. En keresni fogom a dicsőséget vagy halált; s ha az utóbbit találom, vidd hírül Annácsának, hogy nem gyáván estem el. Majd ha a rohamok rohamokra megújulnak, s az ágyúk s puskák dörgése közt tüzpöbrára lesz kitéve a valódi honszerlelem s férfias elhatározás, elül fogsz engem mindig látni a hadsorok közt és a várfalakon.

— Ott leszek én is barátom! — szól Jármy — lovasaim nem fogják csak a gyalogságnak engedni az ostrom dicsőségét; együtt harcolunk veletek. Mily boldogok leszünk, midőn fut előlünk az ellen, s a hon ismét miénk lesz. Csak a remény is mily édes az oly örökkévalóságnak tetszett téllenség után! Mi is az élet, kivált a fatalság élete, ha nincs a társadalomban tér nyitva

részére, ha az mint a braminok által a pariak csak arra van utalva, hogy szánts földjét és egyék, s bizza másra elődeinek vérel szerzett hazájának uralmát? Együtt cselekedett e nemzet királyaival, fejedelmeivel, minden földterület házáért elhalt őseink csonthajjal elvegyülve; ám temetkeztünk mi is a dicsők közé, ha az ég nem akar győzelemre segíteni, s megengedni azt, hogy e hazát mint valóban sajátunkat birhassuk.

— En győzelmiunket bizonyosnak tartom, ennyi elkeseredésnek lehetlen eredményt nem szűlnie; vagy látni fog ez esztendő egy nagszerű temetkezést, egy nagszerű csatásirt, mely mindnyájunkat eltakar. Jármy! — folytatá Farkas — ne vélj érzélgőnek, ha még a jövő órában halálom lehetőségét gondolom, én a csaták alatt be fogok nyulni a halál torkába, s vagy nyelvét kiszakítom, vagy oda veszek. Az élet tölem elmaradhat, de emlékezetemet fennhagyandom mostani létezésem zálogán. En emlékezet iránt kegyeletes tartozásaim vagynak. Add baráti szavadat, hogy a mit reád bizok, pontosan teljesítet.

— Ha tuléllek barátom! bizományod szent lesz előttem.

Farkas egy levelkét vett elő, s szóla: — E levelét hozzád czimezttem, benne élet legnagobb titka rejlik; nem szabad ezt addig felbontanod, mig halálomról bizonyos tudomásod nem lesz; ha tulélem a csatákat, vissza fogod adni felbontatlanul.

Jármy átvette s keblére rejté a levelét.

Ezalatt Kálmándy, Csizsár, Szabó s mások Fehérvár főbbjei közt Bethlen Gábornál megjelentek. A vezér Jármykat is táborába hivatta. Kálmándyék egy tervet adtak: miként lehetne a még egészen készületlen Spinosát megrohanni, s csellel a várat mielőbb bevenni.

A terv részleteinek leírásával nem fárasztom olvasóimat, annyit röviden megjegyzek, hogy a városiak feladata volt színtelt hűséggel Spinosát a várból kicsalni, s fegy-

vereseit odajátszani a leshányó magyarok hatalmába.

A terv el is próbáltatott, de Spinoza elég ügyes volt a cselet észrevenni. Gyorsan vonult vissza a várba, a kapukat torlaszokkal megerősítetté, a nevezetesebb pontokra fegyvereseit szétosztá.

Es hogy a készületekre időt nyerhessen, szurkos és gyantás szereket szórt a város délnyugoti részére, az északi szél segélyével a várost felgyújtani szándékozván, hogy az égő épületek tüztengere által a magyar táborn a várostól elzárhassa, mig az elszánt védelemre nélkülözhetlen erősítéseket végrehajthatná.

E kísérlet rozslt ütt ki.

A várbeliek ellen esküdtött doemonok megfordíták a szeleket, a láng a meggyújtott épületekről a várra visszacsapkodott, a patgod zsindeleket, s tüzés léczdarabokat az irtozatos vihar és forgószélek halommal szórták a vár épületeire.

A fejedelmi palota, melyet Izabella és János Zsigmond annyifényvel láttak el, egy perezt alatt lángborult, s a tüzláng, mint vulkán kitörő krátere, borította el az emeletes épületeket.

Oly rémes tüzvész volt, hogy a tornyok harangjai leolvadtak, s a lehullott gerendák szenével s hamvaival vegyülve, lávaszerű tömeggé alakultak.

Nevelte a borzalmat egy nagszerű dördülés, mely távol mértföldre elhallatszott.

A tűz a löporos toronyba kapott, s millió darabra hányta szét az épület tégláit a föllobbant löpor. A fölvetett épületből kő kövön nem maradt, s a vártere vastagon volt mindenfél romokkal takarva.

Spinoza a veszély közt nem veszté el lélekjelenlétét, s mig egyfelől minden figyelmét az ostromlók mozgásaira fordítá, kikről hitte, hogy e szerencsés támadási alkalmat el nem szalasztják, másfelől a tűz oltására s a hadiszerkek védelmezésére erélyes rádeléseket tett.

(Folytatjuk.)

nyi comitába is olyan egyéneket küldött, kik ott a fejedelem világos rendelete dacára is a jobbágyok fölszabadítására egyetlen lépést sem tettek. A fejedelem tehát — mondják igen bölcselekedett, a midőn oly országgyűléseket s illetőleg comitét fölszabadított, kiktől jövőben is a haza semmi üdvöst nem várhatott. Most tehát új választás fog rendelkezni, és minden áron oda kell működni, hogy szabadelvű követek választassanak.

Egy más nevezetes esemény, mely fölött a lapok örvendzenek: az Oresanu és Rosetti fölmegyei. A szeptemberi demonstrációnak ők voltak a vezetői, melyért igen terhes kereset alá estek volt, sőt felségárulással is vádoltattak. Most mind-ezekből kitisztítva magukat, annál erősebben fognak fellépni ellenfeleik ellen. Rosetti lapja napi láppá fog új éven kezdve átalakulni. Sőt az eddigi lapokon kívül, u. m. Romanul, Nationalul, Dimbovica, Reforma, Observatorul militar, Predicatorul, Annoncetorul roman, Monitorul official, még új lapok is fognak megjelenni. Még pedig feles számmal megjelenni, név szerint: Revista karpacilor, Siontol szépirodalmi lap. Kurrierul roman Eliadtól a 48-ból ismeretes forradalmi főnöktől, de inkább humoristák lap leendő. Konservatorul si progressu, actiákön megjelenendő politikai, tudományos és történelmi lap, több tudományos férfaktól, s végre egy orvosi lap Medicul roman, Dr. Severintől. Ezelőtt pár évvel csak két-három lap is alig lengett, s ime most már tizenkét lapja lesz új éven kezdve csak Oláhországnak; adjuk meg kinek a magáét, s így ismerjük el, hogy a román irodalom hihetetlen rövid idő alatt rendkívüli előhaladást tesz, s ezt oly időben, midőn az ország anyagi helyzete naponként érezhetőbben mind rosszabbá válik.

Habár kissé későre is, nem lesz érdektelen megemlítenem azon polemikát is, mely itt a Schiller ünnepe miatt a német és román lapok között keletkezett volt, azon okból, hogy a román színházban is Schiller ünnepét megtartották. Mint látszik nemzeti feltékenység, és a német propaganda, s illetőleg az ausztriai befolyás miatt kelt volt sikra Martiannu a Dimboviciában ez ünnepély megtartása miatt. Jellemző, hogy éppen a porosz befolyás alatt lenni vélt Intelligenz-Blatt, vette föl igen derekasan az eldobott keztyűt.

A Schiller-ünnepély egyszer már megtörtént, melynek jótékony hatása az itteni német telepnl már is termi gyümölcsöt. Azóta ugyan is egy német műkedvelő színtársulat alakult itt, mely a mint beszélük, szép közönség előtt játszik hetenkint egyszer a Bossel-házban, míg az olasz opera és román színész társulat a részvétele miatt felteke gyöngye lábon állnak. Azonban erről egy jövő levelemben tüzetesebben szölandok, tudván azt, hogy a magyar közönséget most nagyon is érdekli az itteni színház állása és közönség hangulata.

Ujdonságok.

— Ő cs. kir. Apostoli Főlsége m. dec. 26-kán kibocsátott sajátkezü iratával megrendelte, hogy az 1860-ra megrendelt ujoncz-állítás maradjon el, a nélkül, hogy ezáltal az 1861. évi szabályozásu hadjárulék száma túlléptetné. Az ujoncz-állítás elmarad, mivel a hadsereg álladéka az önkénytesek s az 1859. évi ujonczozások által csaknem teljes száma.

— A jövő szombatban Baráti jutalomjátékául fog előadni „A zsidó hölgy” című dalmű.

— Ismert fiatal zeneszerzőnk Simonfi Kálmán szomorú családi gyász érte: anyja m. vásárhelyi Simonfi György nyug. huszár kapitány özvegye Kostyán Borbála, m. hó 21-kén reggeli 8 $\frac{1}{2}$ órakor jobb tette szenderült. Porai 23-kán helyezték örök nyugalomra az ahonyi sírkertbe.

— Megjelent a Mentovich által szerkesztett „M.-vásárhelyi füzetek” II. és III. füzet, melynek tartalma következő: „Utóvilágok” b. Kemény Gáboról, „Népnevelés oktatás” Nagy J.-től. „A szén szerepe a természet háztartásában” Szabó Sámuelről. „Egy pár levél az egyedüleiből” Jancsó L.-től. „Együtt állunk” költemény Heine után Szász Domokostól. „Kisebb közlemények.” „Tudni valók.” — Szabó Sámuel főnnebb említett értekezése mint pályakoszorúzott mű közöltetik, mely a választást által feltöltött öt arany pályadíjra versenyző két mű közt nyerte az előnyt a bírálók azon nyilatkozata mellett, hogy mindkét versenyző mű méltó volt a pályadíjra, és ez utóbbinak kiválólag korszerűbb tárgyaért ítélte oda a jutalom.

— Nagy-Váradon, dec. 12-én volt a község-törvény feletti tanácskozássra meghívott bizalmi férfiak ülése, hol is gróf Haller Sándor hosszab szónoklatban kifejté, hogy a tárgyalás alá veendő tárgy nem bizottságnak, de országgyűlésnek a teendője, miért is ő e tárgyalásba bocsátkozni nem kíván. Ezután Gerliczy Felix és Kelemen János kinyilatkoztatták, hogy nekik megbízásuk nincs, és emellett fogva semmi esetben sem fognak a tárgyalásban részt venni. A többiek részt venni ígérkeztek abban, de kinyilatkoztatták, hogy bár a tárgyalásba bele érkeznének, ezt mégis mindenestre országgyűlés teendőjének ismerik. Az általános többség tehát oda nyilatkozott, hogy a tárgy országgyűlés tárgya lévén, Ő cs. kir. Apostoli Főlsége országgyűlés egybehívására kérsékek föl. A fentebb megnevezettek, dec. 13-dikán túl, mint a mikor az előtte való napon hozott végzés hitelesített, a tanácskozássokban több részt nem vettek.

— A M. Akadémia nagygyűlésén emlékiratok tartására ajánlottak: Dessewffy Emil gr. (Keglevics Gábor gr. igazg. tag fölött), Eötvös József b. (Reguly Antal és Tocqueville Elek fölött), Teleki Domokos gr. (Wesselyényi Miklós b. fölött), Toldy Ferencz (Dobrentey Gábor és Bajza József fölött), György Sándor (Gáty István fölött), Horváth Cýril (Schelling Frigyes fölött), Kovács Gyula (Heckel Jakab fölött), Hunfalvy Pál (Fraehn Keresztély fölött), Szalay László (Fabriczy Sámuel fölött), Hunfalvy János (Ritter Károly fölött). Nekrológ írására ajánlottak: Toldy Jerecz (Bárfay László) és Szalay László (Chonel József-éről). Továbbá, részint emlékirat tartására, részint nekrológ írásra fölkérni határozta az Akadémia: Mikó Imre grófot (Kemény József gróf fölött), Fáy Andrást (Ferenczy István fölött), Gebhardt Ferenczet (Csorba József fölött), Lukács Móriczot (De Gerando Agoston fölött), Balogh Pált (Kiss Ferencz fölött), Lugossy Józsefet (Peczely László fölött), Peczely Ottót (Gauss Károly fölött), Bunicz Lajost (Bresztzenszky Adalbert fölött), Zádor Györgyöt (Ragályi Sámuel fölött), Zsoldos Ignácot (Császár Ferencz fölött), Brassai Sámuel (Bolyai Farkas fölött), Török Jánost (Balasházy János fölött), Szilágyi Ferenczet (Csapó József fölött).

— Megjelent Pesten egyik leges fiatal lantosunk Vecsey

Sándor újabb költeményeinek egy kötete. A kötet Vigyázó Sándor urnak van ajánlva, s kiállításának külsőjénél ügyes tollal dolgozott költeményeket ad át irodalmunknak. A 240 lapra terjedő kötet ár 1 forint o. é.

— Egy zsidó esik 4 millió frankra. Tobler Titus, ki már harmadizban utazta be a szent földet, legújabb, Gothában megjelent művében említi, hogy a római hittérítő intézet csupán 1821-től számítva majdnem 69 millió frankot vett be missiói célokra, s 87 évek alatt minden fáradozása s áldozata mellett is sem több sem kevesebb, csak 17 zsidót volt képes a katholicismusra átvinni. (P. Ll.)

— A sz.-pétervári tanulóknak demonstratiójáról olvasunk, mely a napokban történt egy új történelmi tanár Kostamarov első leczkőjén, a ki 1848-ban Szibériába volt száműzve. A terem nem volt képes a hallgatók számát befogni. A felolvasás után a tanár betűszerinti értelemben a tanulók karjain s a legzajosb ujjongások közt vitelett az épület kapujáig. A mint gyanítják, ezen demonstratio a kazani egyetemen történt bizonyos eseményre vonatkozik, a honnan egy sereg tanuló száműztek volt Szibériába, mivel egy új tanár felolvasását hangos tetszésnyilvánításokkal értékelt kisérni.

— Philadelphiában „Bolygó” név alatt egy új hirlap jelen meg, a melynek Cummings, egy 13 éves fia szerkesztője, szedője, nyomtatója s szétthorója.

— Múzeum-egyletünk alakító gyűlése nemcsak a magyar, de a német lelkesedést is képes volt folgerjesztetni, minek bizonyítványul a nagy Németország egy fia által írott következő költemény küldetett be szerkesztőségünkhez.

Einem Magyarischen Bekannten zum Tage der Eröffnung des Landes-Museums.

Segen heute der Magyaren Volk!
Segen ihrem Land!
Sei Euch stets die holde Glückesgöttin
Zugewandt!

Tönet auch in fremden Sprache Lauten
Aermlich mein Gesang:
Glaubet, dass aus tiefbewegter, voller
Brust er drang!

Vom selbsteigenen Volke must' ich wandern
In das fremde Land;
Bis ein Volk, ein Volk, noch nie gesehen —,
Hier ich fand.

Heimathlos geboren wird der Deutsche:
Seine Heimath liegt,
Wo der Geist sich auf der Träume schwingend
Traurig wiegt.

Drum, aus tieferregtem, blut'gen Herzen
Ruf' ich noch einmal:
Segen diesem edelherzigen Volke
Allzumal!

Segen Euren Lande, wo es meergleich,
Wüstengleich sich streckt;
Wo zum Himmel das Gebirg die Häupter
Trotzig weckt!

Segen Eurer Sprache, wie sie schallet
Kraftvoll, milde, klar!
Segen mag Euch Gott vom Himmel senden
Immerdar!

Klausenburg, 23-ten November 1859. Carl Arendt.

Nemzeti színház. Decemb. 28-án „Borgia Lucretia” dalmű előadását. Orsini szerepében Laug Berta lépett legelőbb fel a színpadra. A fiatal hölgy kellemes külsővel s szép hanggal bír. Kimivelve hangját s játékát a magyar operának hasznos tagja lehet.

Dec. 29. „A kegyenczek” történelmi dráma Birchpfeifer Saroltától. (Katalin) szerepét Polakóviczné, (Agrafine-t) Polakóviczné, (Mamanov Sándor) Paulay, (Potemkimet) Gyulai helyes felfogással adták. Előző előadás ha a tagok némelyikének rekedett hangját nem számítjuk be, a mi nem az ő hibájok, de inkább következménye a hideg színháznak.

Kolozsvári piacziár. December 29-én 1859. — Bécsi mérője ostrák becsben. Tiszta búza 3 ft 64 kr. — Egyéb búza 2 ft 44 kr. — Rozs 1 ft 68 kr. — Arpa 1 ft 14 kr. — Zab — 1 ft 88 kr. — Török búza 1 ft 68 kr. — Pityóka 1 ft — 84 kr. Marhahús fontja 8 $\frac{1}{2}$ kr uj pénzben.

Politikai hírek.

— A congressust illetőleg nevezetes a rajnai lapnak egy bécsi levele, dec. 18-án, melyben a helyzetre vonatkozólag ezeket olvassuk: „Csakugyan igaz, hogy Franciaország, mindjárt Buoncompagninak Közép-Olaszország proregenssévé nevezetése után megnyugtató biztosításokat küldött Bécsbe, a congressusban követendő magatartását illetőleg. Mindezek dacára itt (Bécsben) nem nagy bizalommal tekintenek a congressusra, különösen nem állítják magukat azzal, hogy az eltávolított hercegek restaurációjára vonatkozó javaslat kilitással bírna a congressus által leendő elfogadásra. Kijelentette ugyan Franciaország, hogy ő az eltávolított hercegek restaurációját, sem közvetve, sem közvetlenül, semmiképpen sem akadályozza, de ezzel éppen nem eszközölt itt megnyugtatót. Sokkal jobban szeretnék volna, ha Párisban azt nyilatkozták, hogy a restaurációt támogatni akarják. Ide járul azon körülmény, hogy az eturriai királyság terve valóban létezik, s az Franciaország által buzgón pórtatik. Azt is tudják, hogy a Franciaország és Angolország közt fűgőben levő alkudozások eddigi eredményei az egyetértés helyreállítására az angol politika győzelmeül tekintendők. Azáltal, hogy Angolország az annexio-kérdésben, s Franciaország a hercegeknek Londonban nem helyezett visszahelyeztetését illetőleg engedményeket tett, a kérdés megoldása, Közép-Olaszország jövőd helyzetét illetőleg lényegesen megkönnyebbült. De vajon ezen megoldást egy önálló középolaszországi állam felállítása mint az Angol- és Franciaország által közösen követelt czél előérésében látják-e, még határozottsággal nem állíthatni. Sőt inkább az hallatszik, hogy Angolország még nem is nyilatkozott ezen tervre nézve.”

Páris, dec. 19. A „Moniteur” jelenti, hogy a császár az újév reggelén a diplomatiai kar és az alkotmányos testületeket, a császárné pedig január 2-dikán a diplomatiai testület hölgyeit fogja elfogadni férjeik kíséretében. — A „Constitu-

onnel” panaszkodik a felett, hogy a német kérdések oly kevésbé világosak s nehezen felfoghatók; ezen körülményből magyarázható, hogy a francia sajtó nem igen sokat foglalkozik velök. Az egyetlen, mi előtte világosnak látszik, az, hogy, Németországon reformtörvények létezenek, s hogy Ausztria és Poroszország folytonosan vetélkednek a német szövetségre való befolyás felett. — Ezt tudják egyébiránt a francia lapok, s azért a würtzburgi konferenciának azon jelentőséget tulajdonítják, mi saját hajléaiknak legjobban megfelel, névszerint egy rajnaiszerző szövetség alakításának tervét, melynek mértékét Ausztria és Poroszország tartanak, s mi Németország szétfoslását Franciaország javára még növelné.

— London, dec. 20. Glasgowban egy nagyszűrű meeting tartatván, lord J. Russellhez feliratott intézést, melyben az egybegyűlték nyilvánítják nemcsak lord politikájá iránti bizalmukat s ez egész haza támogatását ígéri neki, valamig csak ragaszkodik az ő olasz benemavatkozási politikájához, a mint azt az aberdeen gyűlésen kifejezte volt.

Egy tegnap Londonban az önkéntes csapat-szervezés érdekében tartott meetingen Sir Hamilton Seymour igen erősen szólott ennek s általában az állandó honvédelemnek szükséges volta mellett.

— A Párisban rövid idő előtt megjelent marquis D'A zeglío röpiratából a „Nord” nagyobb kivonatokat közöl. Az egyházi államot illetőleg a zeglío azt indítványozza, hogy Róma szabad várossá emeltesse és hogy a római curia, némely kis olasz tartományokért az összes katolikus kereszténység önkényes adakozásával kárpótoltassék. — Velenczére gézve a zeglío következőleg ír:

„Ha Ausztria Velenczéről lemondott volna, és esetben a száműzött hercegek visszahelyezése, ha nem is erkölcsileg, de politikailag lehetséges lennét; de a dolgok mostani állásában, midőn Ausztria Velenczének mint szintén Peschiera és Mantua váraknak birtokában marad, arra nézve, hogy Szárdinია helyzete végképp veszélyessé ne váljék és hogy az „olasz Olaszország” függetlensége csupán képzeleti ne legyen, az egyetlen mód egy oly állam képzésében áll, mely elég erős legyen a határhányókat pótolni és valóságos erődt képezni azon dolgok visszatérése ellenében, melyeket Franciaország egész Európa helyeslése mellett ennek szemé láttára megdöntött.”

Florenz, dec. 17. Buoncompagni kinevezetése vagy inkább helyettesítése nem tett itt kielégítő hatást; szándék volt a liga közös kormányát erősebbé tenni s a kinevezés által most se erkölcsi se anyagi előny nincs nyerve; csak egy „urral” nyertek többet, ki semmi hatalommal sem bír a dolgok fejlődését Közép-Olaszországban előmozdítani. Ez az oka, hogy most minden oldalról a nemzeti gyűlés egybehívását sürgetik s hogy Malenchini követ egy nyilatkozat által a lapokban magát ez általános aggályok képviselőjévé tette, míg Ricasoli a maga legújabb köriratában azt ügyekszik mutogatni, mily helytelen lépés lenne most a congressus egybeülendése küszöbén a nemzeti gyűlés egybehívása. Ricasoli nézete azonban kevés viszhangra talál s sok barátját elidegeníti a kormánytól. E szerint majdnem egy látszik, mintha a francia politikának mégis sikerült volna Toscanában a vizslay almáját elhinteni, s így a francia tervek előtt az utat egyengetni. Hogy e tervek nem igen egyeznek meg a tövényes fejedelmek jogával, ezt Közép-Olaszországban szinte bizonyosnak tartják. Londonban át Turinba érkezett párisi tudósításokból az tűnik ki, hogy III. Napoleon el van határozva, a Romagn a függetlenségért sorompóba lépni. Marquese Popoli is ez értelemben írt volna egy turini barátához, csak az annexióra nézve nem bírnak semmi bővebb reményeket nyerni. — A római tudósítások jelentik, hogy Grammont herceg a pápai kormány készségétől éppen nincs elragadtatva. Turinban tudni akarék ugyan, hogy a pápai nunciusz Párisban a császárnak a sz. atya egy sajátkezü iratát adta át, de éppen nem hívék, hogy az valami lényeges engedményeket tartalmazzon.

— Egy Madridból dec. 16-ról kelt hivatalos sürgöny a f. hó 15-ki ütközetről következőleg ír: „Tegnap, midőn a spanyolok, a hadjárat kezdete óta elesteként misét hallgattak volna, a morok által megtámadattak. A támadók 25,000-en voltak. Számos lovasságot hoztak magokkal, mely az ágyúk és a gyalogság tüzelése által visszanyomottat. A csapatok vakmerősége csodálatra méltó volt. Három zászlóalj fényes rohamot intézett. Az ellenség vesztesége 1500 ember, a miénk, megközelítőleg 30 halott és 126 sebesült. Ez utóbbiak közt 10 tiszt is van. A betegségi esetek gyakoribbak, de hatása nem oly nagy.”

— Marokkóból a kedvező hivatalos sürgönyök mellett rossz tudósítások érkeznek. Az eleségek hiány van. Az ut roz Tetuánban, s az illetők sajnálják, hogy nem a tenger felől támadtak.

Madridból, dec. 18-ról távirják: „A mor gyalogság és lovasság tegnap támadást intézett a Prim és Ros de Olano tábornokok hadosztályai ellen, melyek a tetuani uton megkezdett munkálataikat fedezik. E támadás győzelmesen visszavetett.”

Ujabbak. — A napnak politikai eseménye a Lagueronniere röpirata: érdekesb mindenestre, mint a spanyoloknak a morok feletti bármely nagy diadalmá. Üstökös az, mely némelyek szerint nagy vérsék előfutára, vagy előre vetett árnyéka a jövő eseményeknek. A francia lapok csaknem kivétel nélkül osztatlan tetszéssel fogadják a röpiratban kimondott nézeteket. A félhivatalos „Pays” erőlködik ugyan a röpirat hivatalos jelleme ellen kétséget támasztani, de oly módon, mely annak hivatalos jellemét csak megerősíti. A „Constitutionnel”, mely a távirat szerint meg akar némely nézeteket czáfolni, nem teheti, hogy a művet egészben véve ne magasztalja. Az „Univers” egy más heson szellemű lappal kijelenti, hogy a legborzáltozóbb események egyikének előestéjén állunk, melyeket az emberiség valaha élt, s hogy a 19-dik század a rémségek hosszú sorát fogja az utóvilágra. A pápai nuntius gróf Walowszki nél panasz emelt e röpirat miatt. A külügyminiszter ennél fogva kijelenté, hogy az nem tekinthető hivatalosnak, minthogy mindazon ígéreteknek, melyeket a császár a sz. széknél tett, főleg pedig az ő 5-ki hivatalos köriratának ellentmond. Csak az a kérdés: melyik nyilatkozat lesz az eldöntő, az vagy emez?

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundatia pentru Scoală - BCU Cluj-Napoca.